

**LIETUVOS RESPUBLIKOS VYRIAUSYBĖS KANCELIARIJOS
VIEŠOJO VALDYMO GRUPĖ**

PAŽYMA

**DĖL LIETUVOS RESPUBLIKOS VALSTYBĖS SIENOS IR JOS APSAUGOS ĮSTATYMO
NR. VIII-1666 22, 23, 26 STRAIPSNIŲ PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 22¹
STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS JŪROS APLINKOS
APSAUGOS ĮSTATYMO NR. VIII-512 21 STRAIPSNIO PAKEITIMO ĮSTATYMO
PROJEKTO, LIETUVOS RESPUBLIKOS ĮSTATYMO „DĖL UŽSIENIEČIŲ TEISINĖS
PADĖTIES“ NR. IX-2206 2, 11, 19, 23, 26, 35, 124, 125, 133, 140³ STRAIPSNIŲ IR PRIEDO
PAKEITIMO IR ĮSTATYMO PAPILDYMO 20¹ STRAIPSNIU ĮSTATYMO PROJEKTO
(TAP-21-1352; TAIS NR. 21-23999(2))**

2021-10-14 Nr. NV-2532

Vilnius

Projekto rengėjas. Vidaus reikalų ministerija.

Projekto tikslas.

- Įgyvendinti Reglamentų nuostatas:
(ES) 2017/2226, kuriuo sukuriamą atvykimo ir išvykimo sistema (AIS), kurioje registruojami trečiųjų šalių piliečių, kertančių valstybių narių išorės sienas, duomenys;
(ES) 2018/1240, kuriuo sukuriamą Europos kelionių informacijos ir leidimų sistema (ETIAS);
(ES) 2016/679 dėl fizinių asmenų apsaugos tvarkant asmens duomenis ir dėl laisvo tokių duomenų judėjimo (BDAR).
- Valstybės sienos apsaugos tarnybos prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – VSAT) funkciją atlikti teršimo incidentų likvidavimo darbus Kuršių mariose perduoti Priešgaisrinės apsaugos ir gelbėjimo departamentui prie Vidaus reikalų ministerijos (toliau – PAGD).

Dabartinė situacija.

- Siekiant gerinti išorės sienų ir migracijos valdymą, kuriama atvykimo ir išvykimo sistema (AIS), kurioje elektroninėmis priemonėmis būtų registruojamas trečiųjų šalių piliečių, atvykstančių į valstybių narių teritoriją trumpalaikiam buvimui (trukmė neviršija 90 dienų per bet kurį 180 dienų laikotarpį) atvykimo ir išvykimo laikas bei vieta ir apskaičiuojama leidžiamo buvimo trukmė. Europos kelionių informacijos ir leidimų sistema (ETIAS) sudaroma galimybė iš anksto (iki atvykimo prie išorės sienų perėjimo punktų) apsvastyti, ar dėl šių trečiųjų piliečių buvimo valstybių narių teritorijoje nekiltų saugumo, nelegalios imigracijos arba didelė epidemijos rizika. Nenustačius minėtų rizikų, pagal reglamente nustatytas procedūras būtų išduodamas kelionės leidimas (priimamas sprendimas), kuris bus nauja trečiųjų šalių piliečių, kuriems taikomas bevizis režimas, atvykimo į valstybių narių teritoriją sąlyga. Kartu kelionės leidimo turėjimas savaime nesuteiktų teisės atvykti į Lietuvos Respubliką. Reglamentuose nustatytos priegios prie sistemų duomenų sąlygos, tarp jų teroristinių nusikaltimų arba kitų sunkių nusikalstamų veikų, priklausančių jų kompetencijai, prevencijos, atskleidimo ir tyrimo tikslais.
- ETIAS nacionalinio padalinio funkcijų vykdymas pavestas VSAT (vidaus reikalų ministro 2018 m. gruodžio 4 d. įsakymas Nr. 1V-902). VSAT įsteigė ETIAS nacionalinį centrą Sienos kontrolės organizavimo valdybos sudėtyje su 4 etatais (perskirstant rezervinius etatus).
- Įgyvendinant Reglamentus, būtina aiškiai reglamentuoti Valstybės sienos ir jos apsaugos įstatyme (toliau – VSAĮ) duomenų tvarkymą VSAT, suteikti įgaliojimus VSAT priimti sprendimus dėl kelionės leidimų pagal ETIAS reglamentą išdavimo, atšaukimo ar panaikinimo, taip pat pildyti įstatymą „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ (toliau – UTPI) nuostatomis, susijusiomis su kelionės leidimo trečiųjų šalių piliečiams reikalavimu.
- VSAĮ nustatyta viena iš VSAT funkcijų – atlikti teršimo incidentų likvidavimo darbus Kuršių mariose. Pagal Jūros aplinkos apsaugos įstatymą, teršimo incidentų likvidavimo darbus

Kuršių mariose vykdo Vidaus reikalų ministerijos įgaliotos institucijos (įgaliojimai VSAT suteikti vidaus reikalų ministro 2008 m. spalio 27 d. įsakymu Nr. 1V-381). VSAT teršimo incidentų likvidavimo darbams vykdyti Kuršių mariose nebuvo gavusi papildomų etatų ir finansavimo, pasirengimas šios funkcijos vykdymui užtikrinamas iš tarnybai skirtų asignavimų. VSAT laivai pritaikyti sienos apsaugos funkcijoms atlikti, todėl juose nėra įrangos teršimo incidentų likvidavimo darbams atlikti (naujausias tarnybos patrulinis laivas „Aleksandras Barauskas“ buvo įsigytas pasinaudojant ES Išorės sienų fondo lėšomis, kurios tiesiogiai yra skiriamos išorės sienos stebėjimui stiprinti, bet ne kitoms, su sienos kontrole nesusijusioms, funkcijoms vykdyti), taip pat naujų patrulinių katerių bei laivo įsigijimo projektuose nėra numatyta teršimo incidentų likvidavimo įranga ir funkcinis pritaikymas. Tuo tarpu PAGD, organizuodamas ir vykdydamas gelbėjimo darbus, atlieka cheminių ir radioaktyviųjų medžiagų lokalizavimą, ekstremaliųjų situacijų likvidavimo ir jų padarinių šalinimo darbus, vykdo teršalų likvidavimą Lietuvos Respublikos teritorijos vidaus vandenyse, turi atitinkamą įrangą, PAGD pareigūnai išmokyti atlikti šiuos darbus. Todėl teršimo incidentų likvidavimo darbų Kuršių mariose tiesioginę atsakomybę ir šios funkcijos vykdymą tikslinga perduoti PAGD, prireikus VSAT prisidėtų turimomis pajėgomis ir priemonėmis.

Projekto esmė. Siūlomi pagrindiniai pakeitimai:

- konkrečiau apibrėžti, kokias funkcijas vykdydama VSAT renka ir tvarko asmens duomenis, įskaitant specialiųjų kategorijų duomenis (įgyvendindama valstybės sienos apsaugą ir jos kirtimo kontrolę, įskaitant vaizdo stebėjimą sienos apsaugos tikslais; užtikrindama pasienio teisinį režimą, viešąją tvarką ir valstybės sienos teisinio režimo laikymąsi; vykdydama kriminalinę žvalgybą, ikiteisminį tyrimą ir valstybinę migracijos procesų kontrolę; įgyvendindama nusikalstamų veikų prevenciją, atskleidimą ir atlikdama jų tyrimą);
- nustatyti atvejus, kuriais galėtų būti ribojamos asmens duomenų subjektų teisės (informacijos teikimas asmens duomenų subjektui galėtų būti atidėtas, apribotas ar informacija neteikiama; visiškai ar iš dalies apribota teisė susipažinti su asmens duomenimis, reikalauti juos ištaisyti, ištrinti ar apriboti jos tvarkymą) kai pagrįstai būtina, kiekvienu konkrečiu atveju sprendžiant individualiai (duomenų valdytojas VSAT nustatytą tvarką);
- nustatyti, kad VSAT funkcijoms atlikti būtini duomenys tvarkomi Valstybės sienos apsaugos tarnybos informacinėje sistemoje (VSATIS);
- reglamentuoti asmens duomenų teikimo sąlygas;
- nustatyti pareigą valstybės ir savivaldybių institucijoms, įstaigoms ir įmonėms, kitiems juridiniams asmenims neatlygintinai teikti VSAT turimus duomenis registruose, dokumentus ar dokumentų nuorašus, jeigu tai būtina tarnybos funkcijoms atlikti;
- papildyti UTPI nuostatomis, susijusiomis su reikalavimu trečiųjų šalių piliečiams, nurodytiems ETIAS reglamente, turėti kelionės leidimą, reikalingą atvykti ir būti Lietuvos Respublikoje;
- nustatyti, kad teršimo incidentų likvidavimo darbus Kuršių mariose atlieka PAGD, prireikus pasitelkdamas VSAT pajėgas ir priemones.

Poveikis valstybės biudžetui.

ETIAS reglamento įgyvendinimo funkcijoms vykdyti VSAT reikėtų papildomų 5 statutinių valstybės tarnautojų pareigybių, kurių išlaikymui reikalinga apie 185 000 eurų valstybės biudžeto lėšų per metus (lėšos 2022 metams įtrauktos į VRM biudžetą). Galutinai sukomplektuotame ETIAS nacionaliniame padalinyje būtų 9 etatai (šiuo metu yra 4). Šis poreikis įvertintas remiantis atvykstančių į Lietuvos Respubliką statistiniais duomenimis taikant Europos Komisijos taikytą skaičiavimo metodiką pagal analogiškų JAV (ESTA), Kanados („eTA“), Australijos („eVisitor Visa“) sistemų veiklos praktiką dėl tikėtinų keliautojų srauto, atitinkamai leidimų išdavimo, rankinio prašymų nagrinėjimo, kai automatizuoto tvarkymo metu nustatomos duomenų atitiktys ir rizikos, bei tam reikiamų techninių ir žmogiškųjų išteklių.

Pasirengimo naudotis ETIAS sistema išlaidos dengiamos Vidaus saugumo fondo finansuojamo projekto Nr. LT/2020/VSF/2.4.6.1 „Europos kelionių informacijos ir leidimų sistemos (ETIAS) sukūrimas ir įgyvendinimas“ lėšomis.

Teršimo incidentų likvidavimo darbų Kuršių mariose funkcijos perdavimas papildomų biudžeto lėšų nepareikalaus – reikalingos lėšos funkcijai vykdyti būtų perskirstytos tarp VSAT ir PAGD.

Derinimas. Įstatymų projektai derinti su Teisingumo ministerija, Užsienio reikalų ministerija, Susisiekimo ministerija, Krašto apsaugos ministerija, Finansų ministerija, Aplinkos ministerija ir Valstybine duomenų apsaugos inspekcija.

Pateikta derinimo pažyma – neatsižvelgta į Užsienio reikalų ministerijos pastabą dėl keičiamos UTPI 133 str. 1 d., kuria siūloma nustatyti, kad užsieniečiui, kuriam buvo atsisakyta išduoti kelionės leidimą ar jis buvo panaikintas arba atšauktas <...>, gali būti uždrausta atvykti į Lietuvos Respubliką ne ilgesniam kaip 5 metų laikotarpiui. Užsienio reikalų ministerijos nuomone, ši nuostata svarstyтина proporcingumo aspektu.

Atitikimas Vyriausybės programai. Projektas Vyriausybės programos nuostatų tiesiogiai neįgyvendina. Projektai Vyriausybės siūlymu įtraukti į Seimo rudens sesijos darbų programą (svarstymo mėnuo – lapkritis) ir yra įtraukti į įgyvendinančių ES teisės aktus projektų sąrašą, dėl kurių pradėta ES teisės pažeidimo procedūra.

Dalykinio vertinimo išvada.

1. Siūlytume įtraukti į UTPI projektą nuostatas, susijusias su pradėtomis ES teisės pažeidimo procedūromis dėl Direktyvos 2003/109/EB dėl trečiųjų valstybių piliečių, kurie yra ilgalaikiai gyventojai, statuso nuostatų, reglamentuojančių teisės nuolat gyventi įgijimą, perkėlimą ir Direktyvos 2004/38/EB dėl Sąjungos piliečių ir jų šeimos narių teisės laisvai judėti ir gyventi valstybių narių teritorijoje, nuostatų, kaip numatyta Vyriausybės pasiūlytų Seimui svarstyti rudens sesijoje projektų sąrašė;

2. Siūlytume įvertinti tikslingumą įstatymuose – VSAĮ ir Jūros apsaugos įstatyme – nurodyti konkrečias Vidaus reikalų ministerijai pavaldžias įstaigas – VSAT ir PAGD dėl joms pavedamų funkcijų, susijusių su taršos incidentų Kuršių mariose likvidavimo darbų vykdymu, atsižvelgiant į teisėkūros ekonomiškumo ir šiuo metu vidaus reikalų ministrui nustatytos diskrecijos įgalioti pavaldžias institucijas ribojimo aspektus. Šiuo metu pagal Jūros apsaugos įstatymo 21 straipsnio 2 dalį, teršimo incidentų likvidavimo darbus Kuršių mariose vykdo Vidaus reikalų ministerijos įgalios institucijos. Kartu atkreiptinas dėmesys į tai, kad pagal Jūros aplinkos apsaugos įstatymo 21 straipsnio 4 dalį, institucijų pareigas ir įgaliojimus organizuojant, koordinuojant, vadovaujant ir vykdant teršimo incidentų likvidavimo darbus Lietuvos Respublikos jūros rajone nustato Vyriausybė. Todėl svarstytinas Vyriausybės įgaliojimų suteikimas ir vykdant teršimo incidentų likvidavimo darbus Kuršių mariose;

3. Manome, kad VSAĮ projekto 2 straipsnyje siūloma nuostata, kuria siūloma nustatyti pareigą valstybės ir savivaldybių institucijoms, įstaigoms ir įmonėms, kitiems juridiniams asmenims VSAT neatlygintinai teikti reikalingus tvarkomų valstybės registrų (kadastrų) ir žinybinių registrų, klasifikatorių, informacinių sistemų ir duomenų rinkmenų duomenis, dokumentus ar dokumentų nuorašus, yra perteklinė, atsižvelgiant į Valstybės informacinių išteklių valdymo įstatymo 29 straipsnio 3 dalies 3 punkte nustatytą reguliavimą, pagal kurį registro duomenys, registro informacija, registrui pateikti dokumentai ir (arba) jų kopijos neatlygintinai teikiami valstybės ir savivaldybių institucijoms ir įstaigoms teisės aktuose nustatytoms funkcijoms atlikti pagal prašymą ir (arba) sutartis. Taip pat pažymėtina, kad pagal įstatymo „Dėl užsieniečių teisinės padėties“ 141 str. 1 d. Migracijos departamentas ir VSAT turi teisę iš Lietuvos Respublikos valstybės ir savivaldybių institucijų, įstaigų ir įmonių neatlygintinai gauti duomenis, kurių reikia funkcijoms, susijusioms su užsieniečių teisinės padėties Lietuvos Respublikoje nustatymu, atlikti.

4. Siūlome projektus svarstyti Tarpinstituciniame pasitarime.

Viešojo valdymo grupės patarėja

Asta Klapatauskienė